

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

[Sköldebrand] ; efter den svenske Original, i
Udtog ved Niels Christian Øst.

Titel | Title:

Herman von Unna, et Skuespil i fem Acter

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Kjøbenhavn : trykt paa Udgiverens Forlag, hos
P. H. Höecke, 1800

Fysiske størrelse | Physical extent:

44 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Das
Herman
von Unna

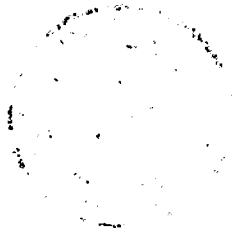
~~192 295~~

55-288-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130022839668

Skjöldebrand nr 100

Herman von Unna,

et

Skuespil i fem Acter,

efter

den svenske Original, i Udtog

ved

Litteratus Niels Christian Ost.

Kjøbenhavn, 1800.

Trykt paa Udgiverens Forlag, hos P. H. Høeche.

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

●

11-19-64

4232

Act 11: 1. Amplitude of work is

633

419 447173 2112 4-1-1952

SECRET

100-443887-100

Menet til Skuespillet Herman von Unna, eller rettere sagt Personerne deri, og Hovedtrækkene til deres Charakterer, findes i en tysk Roman af samme Navn.

Historien lærer os, at Wenceslaus [i Romanen kaldet Wenzel], romersk Kæiser, og böhmsk Konge, var ligesaa usiftet til at regjere, som han var vellystig og grum. Hans Undersaatter bragtes derved ofte til Fortvivlelse, og i et Oprør toge de ham til Fange, hvorfra han reddede sig med Flugten, som han atter fik baade Anledning, og Lejlighed til at gjentage. Hans Gemalinde fremførte engang Folkets Klager, men uden Nytte, og faldt derefter i en dyb Melankoli. I Prag hvor han residerede, hengav han sig til udsvævende Forlystelser, og bekymrede sig ikkun lidet om sine Landes Bestyrelse. Da

nu dertil rejste sig Uenighed mellem ham og Paven, blev han i Aaret 1400, af Churfyrsterne affat fra Regjeringen.

I Skuespillet forestilles han mere svag end grum, undtagen i Slutningen af Stykket, da han drives dertil ved hæftige Sindslidelser, som Prindsessen af Ratibor veed at oprække og nytte til hendes Hensigters Fremme.

Ende i Romanen forskjellige Personer, nemlig Prindsessen af Ratibor og Susanne af Waden udgjør i Skuespillet kun Een, da den sidstnævntes Egenskaber ere deri forenede med den førstnævntes, ej alene fordi at denne Contrast ophøjer Keiserindens, Hermans og Ida's Dyder, men ogsaa for at anledige Prindsesse Ratibors Motiver til Had og Havn mod dem, hvorved Tildragelserne fremstødes i deres Lob, og Catastrophen beredes.

Hermans Charakter er beholdt, men hans Kjærlighed til Ida undtagen, er det øvrige fra Skuespildigterens Haand. Hvilken Frihed, Stykkets Forfatter ikke troer kan trænge til noget Forsvar, ej

heller Keiserindens Kjærlighed til Herman, hvorom intet findes i Romanen.

Den hemlige Ket, som forestilles i fjerde Act, udbredte i det 14de og 15de Aarhundrede en skum Forskrækkelse over hele Tyskland. Flere nyere tyske Forfattere have samlet Anecdoter derom, og et tysk Særgespil af samme Navn giver oplysende Underretning om denne Orden, som i de mere oplyste Tider ikke kunde have Bestand. I et lille Skrivt, der tilføjes dette Udtog, skal Udgiveren af disse Blade, meddele samnes Læsere, de bedste Efterretninger, som man har om bemeldte hemlige Ket.

Forfatteren anfører Grækerne, og Racine til Exempel, for dem som det maatte synes usædvanligt, at finde Sang, Chorer og Dands i et Skuespil som Herman von Anna, men troer det overskødigt at sige meer, efter at have anført, at Musikken dertil er af samme Mæster, som componerede Chorene i den svenske Oversættelse af Athalia.

At Stykkets Forfatter, som ikke har navngivet sig paa Originalens Titel, er Oberste Skjoldesbrand, vil Udgiveren endnu tilføje.

P e r s o n e r n e .

Wenceslaus, romersk Keiser.

Sophie, hans Gemalinde.

Herman von Unna.

Kunzman von Hertingshausen.

Prindsessen af Ratibor, Overhofmesterinde.

Ida.

Münster, hendes Pleiefader.

Greven af Unna, Hermans Faerbroder, Præsident
i den hemlige Ret.

Greven af Würtemberg, Medlem af samme Ret.

Den hemlige Rets Medlemmer, Vagt, og Bes-
tjenter.

Ida's Anklager, for den hemlige Ret.

Kunzman's Vejledere i den hemlige Ret.

En Vage.

Hofffolk og Fruentimmere.

Præster og Munk.

Officerer.

Soldater.

Folket.

[Handlingen foregaaer i Prag.]

Udtog af Herman von Anna,

et

Skuespil i fem Acter.

Første Act.

Skuepladsen forestiller en stor Sal i gothisk Smag, tjenende Keiserinden til Audience-Rum. Paa Tilskuernes højre Side ere tvende Sæder under en prægtig Himmel, paa venstre Side er Keiserindens Bærelse, og i Midten er Udgangen. Keiserinden beklager sin ulykkelige Skjæbne, for Prindsessen af Ratibor, beklager sig over at være støffet i hendes kjæreste Duster, hun er nær ved at gjøre Prindsessen til sin Fortrolige, men standser i det samme, og byder hende at hente de Prydelser, som Keiserinden skal isøres, for højtideligen at modtage Lykønskninger i Anledning af hendes Fødselsdag, paa hvilken Gryk-

fets Handling foregaaer. Da Kejserinden er alene kan hun ikke skjule for sig selv, hendes Kjærlighed til Herman von Anna, hvilken hun søger at overvinde. Efter at være isørt de hentede Prydelser, anmeldes Herman von Anna, i et Brev fra Kejseren, som lader forespørge, om Kejserinden er berede til at modtage Lykonfningerne i Anledning af hendes Fødselsdag. Prindsessen af Ratibor gaaer bort med de opvartende Fruentimmer, men sees undertiden at lure paa Samtalen mellem Kejserinden og Herman. Han beder hende, hvis Dyder Folket beundrer, at hun vil gjøre sig Umage for at vinde hendes Gemals Fortrolighed, at vække ham af den Dvale, hvori han er sunket, og som vil styrte ham i Ulykke; da de fortvivlede Borgere kun vente en Ansørcer for at udbryde i Fortvivlelse mod ham. Kejserinden anmoder Herman om, at han vil bede Kejseren, at udsætte Fæstidelighederne noget, da hun endnu ikke kan vise sig offentlig. Herman gaaer. Kejserinden gaaer ogsaa, meget rørt over Hermans Tale. Fruentimmerne følge, undtagen Prindsessen af Ratibor, der nu er alene, og udbryder i Bredde over Herman, som hun elsker, uden Gjenkjærlighed; hun

truer med at hævne sig, og yttre sin Mistanke om at Keiserinden maaskee elsker Herman. Keiseren kommer tilligemed Herman, Kunzman, og flere Hof-folk; den forsinævnte taler fortroligt med Prindsessen, som han underretter om at det er nødvendigt, at Keiserinden maa vise sig for Folket, der elsker hende saa højt, og som efter hans Eigende, misunder ham Livets Glæder. Keiserinden, som kommer, søger ved en tvungen Munterhed at dølge sin Bedrøvelse, over hvilken Keiseren harmer sig. Han tager Keiserinden ved Haanden og leder hende op paa Tronen. Hof-folkene og Bagten omgiver den. Døren i Baggrunden aabnes af Herman, som efter Keiserens Befaling har bekendtgjort at Keiserinden nu vilde modtage Lykønskningerne. Under en Marsche indkommer Folk af alle Stænder, de gaae forbi Tronen, hilse Keiserinden og Keiseren. Naar Marschen er endt begynder Dandsen, og følgende Chor. *)

*) Udgiveren har i dette Udtog ikke villet udelade den poetiske Deel af Skuespillet, da han troede at samme ej ville være uinteressant for en Deel Læsere. At den meddeles ordret efter Originalen skeer af mere end een Aarsag. D.

Himlen paa denna ljusva dag
 At jordens suckar gaf Sophia,
 Och flydda glädjen kom tillbaka,
 At sjunga dygdernes beröm.
 Men maa hon self den sällhet njuta,
 Som hennes aasyn til oss för!
 Maa alla sorgemoln försvinna
 Fraan hvarje dag, hon lysa för!

Hoffolkens Dands afbrydes af den böhmiske Dands.
 En Deel af Folket blander sig deri med Piber
 og Tambours] de Basque. Dette afbrydes ved
 en Hyrdemusik, under hvilken en Deel Hyrdinder
 indtræde anførte af Ida. De bære Blomsterkrandse,
 og Ida har en Blomsterkuro i Haanden hvori lig-
 ger forskellige Glæss Ar og Blomster. Herman
 bliver bestyrtset ved Ida's Ankomst, og fæster uaf-
 brudt Øjnene paa hende.

Ida, syner.

Du hvær blickar glädjen tända;
 I en modsæld ostulds stot!
 Se hvad kärlek hos oss brinner:
 Glæds, ty du fortjenar den.

Paa den dag, som sett dig fødtes,
 Herskar nejlet i vaar bygd.
 Baald och grymhet fly fraan jorden,
 Sedan dygden frona bær.

C h o r.

Paa den dag ic.

I d a.

Dessa ar fraan ankerfælsten,
 Dessa blomster, ængens praft,
 Gufade af glædjens taarar
 Bjudas dig af oskuld's hand.
 Paa den dag, som sett dig fødtes,
 Herskar nejlet i vaar bygd.
 Baald og grymhet fly fraan jorden,
 Sedan dygden frona bær.

Choret gjentager atter de fire sidste Linier, medens
 Ida og Hyrdinderne nedlægge Blomsterkrandsene for
 Kæiserindens Fødder. Kæiseren, som midlertid har
 talt med Een og Anden af Folket, staaer nu i for-
 troelig Samtale med Prindsessen af Katibor. Kæi-
 serinden, som bliver inderlig rørt over Ida's Sang,
 og lader sig fortælle hvo hun er, tager et Smykke

og vil forære det til Ida, men Prindsessen haster hen til Kejsserinden og irettesætter hende for at hun vil bortskjænke Kronens Juveler; Sophie svarer, at da man gav hende dem, skulde man have underrettet hende om at de ikke vare hendes egne, hun vil derefter give en Ring til Ida, som heller vælger at have en Lok af Kejsserindens Haar, til Erindring om hendes Naade. Kejsserinden lader en Haarlok afklippe og giver samme til Ida. Prindsesse Matibor, som atter har samtale med Kejsseren, bliver dette aar, kommer hastig frem med Sophie, som hun tilkjendegiver sin Forundring og Bredde, over hvad hun seer og hør, og bebrejder Kejsserinden at hun forglemmer, hvem hun er, ved saaledes at nedlade sig til en ringe Borgerdatter. Efter den Dands, som følger herpaa, og under hvilken Kejsseren har tale med Prindsesse Matibor, slaar han Herman von Unna til Ridder. En af Hoffolkene frembærer Kjæden, som Kejsseren paahænger Herman, og derefter forestillen ham for Kejsserinden. En Herold, fulgt af Riddere og Riddersvende, med Bannere og Pantser komme, Herolden forkynnder et Turnerspil og kalder Ridderne til Strid, Kejsserinden til Ære. Marsche.

Folket gaaer bort. Derester en Deel af Hoffet. Kejseren vil føre Kejsersinden ved Haanden, hen at see Tourneringen, men hun bliver syg og besvimer i hans Arme. Hun ledes til hendes Bærelse. Musikken sagtnes lidt efter lidt.

U n d e n A c t.

Kejsers Indiencegemal. Herman vitter sine Forsætter at fortjene og erholde Guds Kjerlighed. Kunzmann som kommer søger at skjule sin Fortrydelse over at Herman er ham foretrukken til Ridder, denne som troer Kunzmann er hans redelige Ven, aabenbarer for ham at han har i Sindet at forlade Hoffet og øve Ridderdaad. Han udgyder sin Harm mod Prindsessen af Ratibor, fordi det er hende som styrer Kejseren i Ulykke, til Slutning advarer han Kunzmann om at vogte sig for denne Løstefulde. Kunzmann takker Herman for hans gode Raad, men leer ved sig selv i det han gaaer bort. Prindsessen af Ratibor kommer og advarer Herman om at han er nær ved sit Fald, at ifkun hun kan redde ham, om

hun vil, at det er hende som har forskaffet ham
 Kejsereus Yndest, ja endog den nylig erholdte Rid-
 derværdighed, Herman, siger i Brede i det han
 gaaer, at Verden skal enten glemme hvem der
 gjorde ham til Ridder, eller han vil døe, som den
 meest vanærede af alle Mennesker. Prindsessen truer
 ham med, at Død og Vanære svæver over hans
 Hode, hvorpaa han svarer, at han trodser Døden og
 kan ikke vanæres. Prindsesse Matibor, som er alene
 udgyder sin Fortvivlelse over at Herman foragter
 hendes Kjærlighed, hun truer med at hævne sig paa
 ham, og paa hans Elskede. Hun kalder paa en Be-
 tjent, som hun befaler strax at hente Kunzmann,
 hvilken hun vil bruge som Redskab til Udøvelsen af
 hendes Hævngjærrighed. Kunzmann kommer, og er-
 klærer at han er villig til at lyde hendes Befalun-
 ger. Hun byder ham, under Venstabs Maske at
 udforske Herman. Kunzmann fortæller Prindsessen, at
 Herman vil forlade Hoffet og søge Eventyr, at han
 afstøjer Prindsessen, at han elsker Keiserinden, og an-
 sser at vinde Keiserens Fortrolighed. Prindsessen
 beder Kunzmann at udforske Herman end mere, for-
 derved bedre at kunde styrte ham; ligeledes byder

hun ham, at han skal søge at blive indlemmet i den
 hemlige Ret, som dømmer i den Almægtiges Navn.
 Kunzman lover at gøre alt, for at styrte Herman,
 hvilken han hader. Kejseren, som kommer, er meget
 urolig over Sophie's Sygdom, og frygter for de
 farlige Folger, hendes Død kunde have, forme-
 delst Folkets ubegrændsede Kjærlighed til hende, og
 Uvillie mod ham, hvorfor han byder, at alt hvad
 Kejserrinden forlanger, skal usfortøvet ske, under
 Straf af hans højeste Unnaade. Forinden Prindsessen
 gaaer, fortæller hun Kejseren, at Folkets Mien-
 neje er ganske alvorlig, hvorfor Herman von Unno, maa-
 ske snart kunde faae Anledning til, hjemme at øve den
 Ridderdaad, han vil rejse for at søge, hvorfor hun
 raader Kejseren til, at tage Hermans Løfte om at
 blive. Kejseren befaler Kunzman at hente Herman.
 Kejseren, som er alene, kan ikke skjule for sig selv
 den Virkning, Sophie's Sygdom har gjort paa
 ham, og at hans Kjærlighed til hans Plageaand,
 Prindsessen af Natibor, aftager i samme Grad, som
 hans Godhed for Sophie, forøges. Herman kom-
 mer, og Kejseren byder Kunzman at gaae bort, han
 adlyder med synlig Harm. Kejseren bebrejder Her-

man, at han vil rejse paa en Tid, da hans Hjelp kunde være nødvendig. Han svarer, at da hans Naad aldrig ere blevne fulgte, og hans Arm er for svag til længer, end et Djeblif at afvende Faren, saa vil han andensteds i Verden, see at gjøre sig for tjent til den Værdighed, som Kejsserens Naade har skænket ham; paa hans Spørgemaal, hvo der har forraadt hans Forsæt, erfarer han, at det er Prindsessen af Ratibor, han seer nu Kunzmanns Falskhed, og beder end mere om Tilladelse til at rejse. Herman forsikkrer, at dersom han havde hundrede Liv, og ved at opofre dem kunde redde Kejsseren, da vilde han det; men siger tillige, at da ingen uden Kejsseren selv kan gjøre det, saa udbeder han, at Kejsseren vil lægge paa Hjertet, nogle Sandheder til hans eget Bedste, og ansee denne Frimodighed, som et Beviis paa hans Taknemlighed. Herman forestiller Kejsseren, at han er nær ved at miste Krone og Rige, at Oprørsfahnen allerede vejer paa adskillige Stæder. Alt er i Usmagt, som skulde modsættes de overhængende Farer, de saa som ere Kejsseren troe, have intet at stole paa uden Lykken, som har forladt ham. At Aarsagen til disse Ulykker, er den Dvale

hvort Kejseren har ladet sig dyffe ved Prindsessen af Natibor, og hvorved Ondskab og Egennytte har faaet Frihed til at undertrykke Folket. Med Grumhed og Uvidenhed har Prindsessen ført Spiret, Skjelvens de har Sandheden vover at tale, da hun snart har høvnet sig paa dens Røst. Alt hvad der kunde frelse Kejseren har hun tilintetgjort. Men den første Begyndelse, der med Nytte kan gøres til Kejserens Redning, er Prindsessens Forviisning fra Hoffet. Kejseren beder Herman ikke at rejse, han vil overveje hvad han har sagt. Kejseren befaler at Hoffet og Præsteskabet skal samles, for at gaae til Templeet og der gjøre Forbønner om Keiserindens Bedring. Han beslutter at lade sig lede af Sandhed og Retsskaffenhed. Paa hans Spørgsmaal, hvorledes Keiserinden nu befinder sig? svarer Prindsesse Natibor, at hun vel maa være bedre, siden hun atter har faaet et af sine sædvanlige Indfald. Med Brede spørger Kejseren, hvad hendes Villie er? om den er efterkommen? og da han erfarer, at Keiserinden forlanger at have Ida til Opvartning, byder han at hun strax skal hentes. Prindsessen forbauses over Keiserens

Forandring, hun siger, at da hun selv har givet Herman Lejlighed til at styrte hende, er der nu ikke et Øjeblik at miste, at Herman er i hendes Snarer, og naar han mindst venter det, er hun færdig til Anfald, og da skal det første Slag blive ham Dødens Bud. Kunzmann kommer og beretter Prindsessen, at Herman har faaet Overhaand, og at Kejseren ene og alene vil høre ham, at Herman elsker Ida Münster, at han engang har reddet hendes Liv, og venter paa Lejlighed til at ægte hende, at Herman nylig har stillet en Deel af det forsamlede Folk tilfreds. Prindsessen gjengjelder Kunzmanns Fortrolighed, med at underrette ham om, at Sophie elsker Herman, og at Kejseren nu begynder at tilbede hende. Endvidere forsiktrer Prindsessen, at ligesom Kunzmann's Duellighed har overgaaet hendes Forventning, skal ogsaa Belønningen derfor overgaae hans Haab. Til Slutning byder hun ham at holde en Deel Folk i Beredskab, som ved et Raab fra Gaden, kan forkrække Kejseren. Herman kommer og bebrejder Kunzmann hans Falskhed, men da han sværger, at han er uskyldig og skal bevise det, saa lover Herman, hvis det sker, enten som Ven at bede ham om Forladelse, eller

som Ridder give ham Oprejsning, hvilket foragter Runzman's Hævnjerrighed mod Herman, som han siger snart skal undgjelde derfor. Præster, Munkke og Hoffolk komme i Procession, for at gaar til Tempel og bede for den syge Kesserinde. Prindsessen faaer her en ny Anledning til Harmen, da det er skeet uden hendes Vidende og Samtykke. Kessereren udnævner Runzman til Ridder [efter Hermans Anmodning] og byder Forsamlingen at følge med til den Eviges Tempel, og bede for Kesserindens Liv. Kessereren, Ridderne og alle Hoffolkene, gaar med hvide Borsakler i Haanden; under Processionen, synges følgende Chor:

Eviga Magt, som styr vaara eden,
 Hør vaara suckar och brinnande bønér!
 Hør din tjenares bedjande rop,
 Skona det lif, af omkan du sände,
 Daa du sankte dit oga til jorden
 Och beslöt at gifva den tröst.

T r e d i e A c t.

Kejserindens yderste Bærelse. Münster, Ida's Plejerfader, har bragt hende til Hoffet for at opvarte Kejserinden. Han tilkjendegiver for Herman og Ida, at hans Samvittighed ikke tillader ham at samtykke deres Ønske om Forening, da Ida ikke er hans Datter, hvilket Tiden nærmere vil opklare, men hvorefter han endnu ikke kan aabenbare dem mere. Han omfavner dem begge og gaaer. Ida græder. Herman staaer tankesuld. Hun beklager, ikke nu at være nær saa tilfreds, som da hun troede sig Münsters Datter, og i hvis stille Huus hun og Herman ved gjensidig Kjærlighed vare saa lykkelige. Døren aabnes, Ida gaaer nogle Skridt tilbage, Kejserinden kommer bleg og mat, ledet af tvende Fruentimmere, flere følge hende tilligemed Prindsessen af Matibor. Paa Kejserindens Spørgemaal om Ida, leder Herman hende frem, Kejserinden fæster sit Øje paa Herman, siden paa Ida, som kaster sig for hendes Fødder og kysser hendes Haand. Kejserinden beder hende at blive i de saa Dage, hun troer endnu at have at leve i, hun beder Ida at spille noget paa Harpe,

hvorved hun troer, at blive opmuntret. Gda synger og accompagnerer selv følgende Sang:

Du, som digner under plaagor,
 Daa du andras sælsket gør!
 Søk din trost inom dit hjerta:
 Mins din offuld och var säll.
 Lif den slækt, som lustigt svalkar
 Brända Regrens middags stund,
 Dygdens känsla lifvar själen
 Under plaagors största hagd.

Himlen gaf, at trasta jorden
 Gör de qval der maaste raa,
 Hoppet och den stilla sömnen,
 Och de lifva tårarna,
 Desse barn af taalamodet
 Stodja om en älskad mor
 Och i lifvets haarda öden
 Solja aangerfria bröst.

Rejserinden takker Gda, for hendes skønne Sang, ligeledes alle de øvrige, undtagen Prindsesse Matibor; Gda modtager deres Taksigelse med ædel Beskedenhed. Herman viser en stille Glæde. Sophie kalder hende

til sig; hun vil tale alene med Ida, og byder alle de andre at gaae bort. Keiserinden spørger Ida, om hun kan bevare en Hemlighed uden at røbe den, for hvem det end monne være? Ida gjenspørger: hvorfor hun vel skulde røbe hvad Venkab betroer hende? Keiserinden udsøffer hendes Kjærlighed til Herman, og erfarer Bekræftelse paa, hvad hun allerede har mærket, at Herman gjensælger Ida. Keiserinden giver hende et forseglet Papir, hvilket hun siger at Ida skal levere til Keiseren, hvis hun skulde døe forinden Hermans og Ida's Forening. Keiserinden begjærer at Ida vil see, om nogen kan høre hvad hun taler til hende, da hun er omgivet af Falskhed, hvorefter paa Keiserinden aabenbarer for Ida, at hun døer af Kjærlighed til Herman, hvilket hun nu siger uden Blussel, da hun har overvundet sig selv, og ingen veed denne Hemlighed; skulde hun leve, beder hun at Ida ikke vil aabenbare det igjen for nogen, og skulde hun døe, da ifkun for Herman. En taknemlig Taare paa hendes Grav af ham og Ida, er det eneste hun ønsker. Ida falder paa Knæ, og vøder Sophies Haand med sine Taarer. Derefter henter hun de øvrige opvartende Fruentimmere, som lede

Kejserinden, der er bleven svagere, og holder Ida ved Haanden. Prindsessen af Matibor bliver alene tilbage; hun føler den Ringeagt, man begynder at vise hende, hvorved hendes Harmes opirres, og bliver end mere forøget ved at en Page bringer hende et Brev fra Kejseren, som underretter hende om, at hans og Rigets Vel fordrer deres Adskillelse. Hun truer med, at Hævnen snart skal træffe dem der forsagte hende, og indjage Skræk i dem, som vilde styrte hende. Kunzmann kommer og fortæller, at han har forlangt at blive af den hemlige Rets Medlemmer, og at Ida allerede er anklaget for Ratten. Da Prindsessen har erfaret, at alle hendes Anstalter ere skjede, byder hun Kunzmann at gaae bort, efter først at have indprentet ham Mod til deres Hensigters Opnagelse. Da hun er alene siger hun, at Herman maa undgjelde for al hendes Brøde, da den er hans Bærk; hun belaver sig paa at tage mod Kejseren, for hvilken hun skjuler sig noget, at han ikke strax skal see hende. Herman beder Kejseren, at han ikke vil fordømme Prindsessen førend hun har sagt hvad hun har til sit Forsvar, og Kejseren har erholdt fuldkommen Overbeviisning om hendes Misgjernin-

ger, da ingen bør dømmes uhørt. Prindsessen kommer nu frem og tager Afsted, hun siger at hun adlyder og flyer, da hun ikke kan frelse den Ulyksalige, som hun tilbeder; derefter gaaer hun hurtig hen til Vinduet, ligesom for at græde, opløfter Tørklædet, som for at anraabe Himlen; strax efter høres et Raab fra Gaden: "Bort Wenceslaus — bort Nattibor, leve Herman og Sophie; kom Herman, vi ere færdige." Rejseren hører efter med Forbauselse, Prindsessen haster hen til Herman og siger, at han og medskyldige Forrædere have forhaftet dem. Herman bebrejder hende at det er hendes Bærk og gaaer til Vinduet, hvor han seer, at hendes Lejesvende tage Flugten. Rejseren siger, at det skal undersøges, da han mistænker Prindsessen for denne Ondskab, og gaaer nogle Skridt frem med Herman. Prindsessen løfter en Dolk, som hun har haft skjult, for at støde Rejseren den i Rygen; men da Herman, som seer det, anfalder hende og vrister Dolken af hendes Haand, raaber hun: "Tag Dig vaere, Wenceslaus." Rejseren vender sig om og seer Herman med Dolken. Vagten bliver indkaldt, og Rejseren befaler at Herman skal fængsles, hvortil Vag-

ten viser Ulyst. Kejseren vil ikke høre Herman's Forsvar, da han med egne Øjne har seet Dolken i hans Haand, og derfor ikke kan tree Prindsessen at være den Skyldige. Herman giver sig selv godvilligen til Fange, og føres i Arrest til Taarnet. Prindsesse Matibor truer nu Kejseren med at hun, hans Skytsengel, vil efter hans egen Befaling rejse bort, men forinden vil hun dog underrette ham om, at den dydige Sophie fortæres af Kjerlighed til Herman. Kejseren kaster sig paa en Stool i Fortvivlelse. Prindsessen indkalder hendes Vidner, der skal bevise at det er Herman, der i Forskæelse med Kejsersinden, vil opflammet af Kjerlighed og Uergjerrighed, styrte Kejseren. Kunzmann, nogle Gruentimmer og Mandfolk komme ind; de første bevidne: at Herman den samme Morgenstund havde en lang Samtale med Kejsersinden. At da han forlod hende, gik hun ganske bleg og skjælvende ind i sit Værelse, og forlangte Højtidelighederne skulle udsættes. At de have hørt Kejsersinden sige: "Herman, jeg skal sejre, og gjøre dig lykkelig." Mandfolkene bevidne: at i Middagsstunden vare en Deel af Folket samlede, at Herman havde talt til dem, nævnt Kejseren

Andens Navn og sagt, at det ikke nu var Tid at gjøre nogen Urolighed, hvorpaa de havde adskilt sig med Erbødighed for ham. Vidnerne gaae bort efter Befaling. Drindsessen fortæller, at den reðelige Kunzmann vilde have aabenbaret for Kejseren Anslaget, som en af Forræderne, hvis Navn en hellig Fed forbød ham at nævne, havde underrettet ham om i den Tanke, at han skulde tage Deel derti, men Kejseren havde afflaaet at høre hvad Kunzmann vilde berette. Kunzmann fortæller: at Planen var, at Herman skulde søge at vinde Kejsersens Fortroelighed, for at afværge alle Udvarfser, og for at styre alle de Forholdsregler, der bleve tagne mod Oprøret, hvilket det skulde lade, som han selv opdagede. Naar Folket var samlet, skulde han hurtigt overgive Kejseren og indtage Slotet. Kejseren skulde opofres af Soldaterne, og naar dette var sket skulde Folket udraabe Herman, som Konge af Bøhmen, og begjere hans Forening med Sophie, der maatte lade, som hun var tvungen til at give ham sin Haand. Kejseren befaler, at Kunzmann strax skal gaae, og lade Herman afleve. I det at Kunzmann vil gaae, erindrer Kejseren, Hermans Raad, ikke at domme nogen

uhørt, og vil derfor at han skal høres, overbevises og straffes. Prindsessen vil overtale Kejseren til at afstaae fra dette Forsæt, da efter hendes Sigende, hans Anhang maaskee kunde søge at frelse ham, og Oprørerne uden deres Anfører ikke ere saa farlige. Kejseren kan ikke ret fatte, at Herman virkeligen skulde have haft i Sinde at dræbe ham, og da han tilkjendegiver Prindsessen, at han vil gaae for at eftersee Krigsfolket og alle Bagterne, søger hun paa alle mulige Maader at holde ham derfra, hvorover Kejseren fatter nogen Mistvivl, og efter atter at have anmodet Prindsessen om ej at rejse bort, gaaer han for at bringe sit Sind noget i Røilighed. Prindsessen kan ikke nøjsom beskrive for Kunzman al den Umage deres Forræderi har kostet hende; og venter hun nu ifkun Stævningen, der kalder Ida til at møde for den hemlige Rets Domstoel. Hun forsikkrer, at Herman ikke skal overleve den Nat; men byder Kunzman at tage være paa ham, at han der kan vente paa Døden og ikke sørend til Slutningen erfare Ida's Skjæbne, da hun vil at han skal døe i Fortvivlelse over ikke at kunde frelse Ida. Nogle Fruentimmere udkomme fra det inderste Værelse

Man hører tre Slag paa Døren. En af den hemlige Rets Betjente med en lukket Hjelms, leverer et af Fruentimmerne et aabent Brev, og forsvinder, medens alle af Nysgjærrighed samler sig for at erfare Indholdet. Prindsesse Natibor tager Papiret og læser med en tvungen Forskrækkelse: "at Ida kaldes for den hemlige Ret, formedelsk Trolddom og Forræderi, hvorved Kæiserindens Liv er i Fare." Prindsessen lader Ida kalde, og giver hende Papiret; efter at have læst det med Forskrækkelse, falder Ida i Besvimelse; Fruentimmerne vil først hjælpe hende, men betænke sig, og trække sig tilbage med Afsky for hende, Ida aabner Øjnene igjen, ser atter paa Papiret, og siger at hun veed af ingen Brøde, men er uskyldig; hun rejser sig med Styrke og Mod, og vil gaae til Kæiserinden, men Prindsesse Natibor forbyder det, og siger at hun skal fly, da hun nu er en Afsky blandt Mennesker. Ida er inderlig bedrøvet, hendes Plejefader Münster kommer hastig ind og omfavner hende. Han læser paa Papiret, at Ida skal møde for den hemlige Ret, en Time og Tredive Minutter efter Midnat, og leder hende bort, da hun nu intet Fristed har. Alle gaae tilbage

af Forfrækkelse for hende. Prindsessen foreslaaer Forsamlingen, at forene deres Bønner med hendes, om at Havnen over Gda's Brøde, maa afvendes fra Slottet. Acten slutes med følgende Chor:

Himmel fraån dessa mûrar
 Vænd af din vredes eld,
 Och lætt des viggas lûnga
 Blott paa den brotflige.
 Rena den luft vi andas
 Af brottets smitta syld,
 At vi ej svälje døden,
 Och stunke för din hämd.

F j e r d e A c t.

Skuepladsen forestiller en Hule, i Baggrunden er en stor Grotte, der er tilsluttet med Jernporte. Indgangen er saa stor, at naar den aabnes, Tilskuerne da kunde see alt hvad som sker indenfor. Paa Siderne af Skuepladsen forestilles et overhangende Bjerg, og nedfaldne Klippestykker. Greven af Unna kommer ned af Trappen. Greven af Würtemberg

siddet i en Bjergkløst med Haanden under Kinden. Begge ere væbnede i sorte Harnisser. En sort Raabenkappe skjuler Bryst og Ryg, hvorpaa sees af Sølvs, et Dødningshoved og tvende overkors lagte Been. Greven af Anna beder til Gud om Styrke til Udvælsen af de Pligter, der paaligge ham, som den heimlige Rets øverste Dommer, han tolker sin Smerte over hans henfarne ulykkelige Dage, der have aarsaget ham til at indtræde i denne Ret, før der at havne sig paa de Menneskelighedens Afstum, som Lovene ikke kunde ramme. Han og Grevinden af Würtemberg elskede hinanden, førend Skjæbnen gav hende en anden Mand; at Greven af Anna tog Afsted med hende, gav Anledning til uforskyldte Beskyldninger mod hende, hvorover hun døde af Græmselse, efter at have bragt en Datter til Verden, der forsvandt uden at man vidste hvorledes. Greven af Würtemberg, som Ulykken ogsaa har drevet til dette underjordiske Opholdssted, er omfattet af Grev Anna bleven overtydet om Grevindens Ukyldighed; siden havde de begge næret deres Sorg, med at begræde hendes Tab. Greven af Würtemberg rejser sig, og gaaer langtsom frem, de tale om deres fælles Marsag

til Rummer. En Mængde af Fridommerne komme, og stille sig paa begge Sider, alle ere de klædte, som Greven af Anna, der gaaer frem til Porten, og slaaer tre Slag derpaa med en Sværdhammer, som ligger skjult, og aabes ham af den nærmeste Dommer. Han byder at Porten skal aabnes. Man hører et stærkt underjordiskt Bulder, Portene aabnes, og Baggrunden sees; inderst er en Hvalving, og Dybet af Hulen. I Grotten er et sort Alter, og en firekantet Steen til Sæde for Greven af Anna. Omkring Bæggene i Grotten er udhuggen en Bænk for Fridommerne, og ved hver Sæde en Jernbøjle til at fastsætte enhveres Fakkel. Saa snart Portene ere aabnede opkommer fra Dybet i Hulen, en af Betjenterne med en brændende Fakkel; Greven af Anna tænder dermed Ilden paa Alteret; derefter kommer flere Betjente med utændte Fakler til Fridommerne, der indgaae i Grotten i Procession to og to; de tænde deres Fakler ved Alterilden, og stille sig i Orden ved Siderne. Greven af Anna ved Alteret. Han befaler, at om nogen livedkommende har vovet at nærme sig dem, skal han straffes med Døden. Man hører fra Dybet af Hulen tre Stød i en Bænk.

sun. Af alle Bjergkløsterne fremkomme Rette's Bevogtere, klædte ligesom Betjentene med sorte Klæder og Huer, de have brandende Fakler og dragne Sværd. To gaar op af Trappen, og to bevogter samme, de øvrige gaar til deres Poster, hvilket maa skee hurtigen. Forsamlingen giver Tegnene, at ingen Uvedkommende er iblandt dem, de tage Faklerne i den venstre Haand og opløste dem, medens de med den højre Haand udtrække deres Dolke, som de holde midt for Ansigtet, med Svidsen lige ud. De hviske til hverandre, og de tvende sidste af Dommerne til Greven af Unna. Ridder Kunzman von Hertingshausen har forlangt at indlemmes i den hemlige Riet, sex af Dommerne gaar til Alteret, og samtykke hans Indlemmelse; Greven spørger, hvad han er? og om nogen har noget at udsætte paa ham? Dommerne have intet mod ham, men forlange at han skal prøves førend han indlemmes i Rietten. En af dem, som have valgt Kunzman, henter ham, binder et Klæde for hans Øjne, tager hans Hjelme, og byder ham at vente. Hjelmen bærer han ind i Grotten. Greven spørger denne Dommer, hvor nærmer sig deres Bolig? hvor mange Trin har

er nedsteget? hvad Tegnet er? hvad han bringer?
 Naar Dommeren har besvaret disse Spørgsmaal,
 indbringes Kunzman i Grotten og nedlægges paa
 Jorden. Dommerne samle sig omkring ham og ud-
 strække deres Dolke over hans Hoved. De spørge
 ham, om han nu er beredt? han svarer skjælvende:
 Ja. Dommerne opløste deres Dolke og Fakler,
 Kunzmans Vejleder løfter ham op og fører ham
 til Alteret, han siger sit Navn, og føres derefter til
 videre Prøve nede i Afgrunden, hans Vejleder tæns
 der en Fakkel paa Alteret og ledsager ham i det in-
 derste af Hvælvingen. Hele Forsamlingen synger
 midlertid følgende:

Chor af Dommerne.

Himmel forbarma dig
 Ofver den dødlige,
 Som vaagar visa sig
 Infør din dom;
 Om ej hans hjerta ær
 Rent ifraan lasterna;

Kent ifraan brott
 Gerbarma dig!

[Underjordiskt Bulder.]

Chor, nede fra Grunden af Hvalvingen.

Dæfve forbrytaren,
 Som vil bedraga oss;
 Eviga laagorna
 Lysa hans brott.
 Gaafængt han aangra skal,
 Gaafængt han ropa skal,
 Afgrunder, slufande
 Dvæfva hans rost.

[Skraffeliger Bulder.]

Stemmer ovenfra.

Men om hans hjerta ær
 Kent saasom himlarna,
 Daa skal han segrande
 Vinna sin løn.

Bejlederen kommer fra Afgrunden med en brændende Fakkell. Mogle af Dommerne gaae for at hjelpe

Kunzmann op, han frembæres, og nedlægges paa Jorden for Alteret; omfæder vaagner han, og efter at have faaet at drikke rejser han sig. Greven af Unna fristager ham for at blive af den hemlige Rets Medlemmer, dersom han selv vil, da han ikke synes at have Mod og Styrke nok dertil. En af Dommerne oplæser nu Eden for ham, som han aflægger, han falder paa Knæ. Forsamlingen opløfter deres Dotte og Fattler. Greven af Unna, Greven af Würtemberg og en anden Dommer lægge deres Hænder paa hans Hoved. Grev Unna trækker sin Dolk, vender den mod alle fire Sider, og udnævner Kunzmann til at være Medlem af Retten, giver ham en Fattel, og byder ham nu at sætte sig blandt de øvrige Dommere; han faaer nu sin Hjelme igjen. Nu gaar to Dommere for at hente den anklagede Ida; de øvrige bedække deres Ansigter. De to andre Dommere, som gik for at hente Ida, bringe hende og Münster, med tilbundne Øjne. Sidstnævnte føres bort igjen, da det ikke er ham tilladt at gaar længer. Man hører tre Klokkeslag, Dommerne afdrager Klædet fra Idas Øjne, leder hende ind i Huset, og fører hende til Alteret. Greven af Unna

fordrer hendes Svar paa Beskoldningen mod hende
 for Trolddom, Mord og Forræderi. Ida, som i Begyndelsen er frygtfuld, bliver mere og mere stille og
 modig. Anklageren anfører til Beviis mod hende,
 den Lok af Kejsserindens Haar, som Ida ikke vil give
 slip paa, hendes Kjærlighed til Herman von Uund,
 hvilket er Morsagen til hendes Brøde; thi da hun
 har erfaret Hermans Kjærlighed til Sophie, har hun
 brugt Haarloffen tilligemed andre Troldomsmidler
 for at hævne sig; da hun er nær ved at besvime,
 siger Anklageren at Samvittigheden slaaer hende;
 men hun fatter Mod og nægter at Herman elsker
 Kejsserinden; nogle Dommere forsvare ham, men
 Kunzmann vidner mod ham. Anklageren anfører vi-
 dere, til Beviis paa hendes Trolddomsmagt, at Kej-
 serinden blev syg, strax efter at hun havde givet
 Haarloffen til Ida, den Forrovenhed af en ringe
 Borgerdatter at turde gjøre en saadan Begjæring,
 at den blev hende tilstaaet, Kejsserindens store Læng-
 sel efter at faae hende til Opvartning, at Kejsserin-
 den blev mere syg efter hendes Ankomst, at da
 Münsters Huus brændte reddede Herman hende
 uskadt af Luerne, at hendes Fader Münster, uagtet

hans lidte Tas, dog endnu er en formuende Mand, og endelig det Mod hun viser for Retten. Kunzmann fortæller Ida, at Hermans Kjærlighed til Kejslerinden er opdaget, og at han venter sin Straf i Taarnets dybeste Fængsel. Hun bliver fortvivlet herover, og da Anklageren fordrer hendes Bekjendelse om at Kejslerinden elsker Herman, gaaer hun til Alteret og siger, at hun er skyldig. Anklageren paastaaer, at hun nu selv har bekjendt det; Greven af Württemberg, nægter at hendes Bekjendelse er sand, da hun af Fortvivlelse søger Døden; Anklageren fordrer at Ida skal levere Haarloffen til Retten; hun løser en Guldkjæde, hvorved Haarloffen er fæstet i en Ring, og giver den til Greven af Uana; han tager Kjæden og beseer Ringen med hæftig Berøggelse; ligesledes Greven af Württemberg, som han viser begge Dele. Ida staar mat og bleg, med stum Hervedning om hendes Skjæbne. Dommerne ere uenige om hun er skyldig eller uskyldig. Greven af Uana spørger om nogen, ved Herrens Alter vil sværge paa, at Ida er uskyldig, eller skyldig? Kunzmann gaaer frem til Alteret for at sværge, at hun er skyldig, men standser af Forfækkelse og gaaer til

bage. Greven af Unna siger, at han har vidnet mod Ida, at han har anmeldt sig til at gjøre Eden, og skal gjøre den eller døe; Kunzmann gaaer frem, men besvimer; nogle Dommere raabe, at han har gjort falsk Fed, at Retten er vanhelliget, at det er Forræderi, andre at det er formedelst Sygdom, Mæthed efter Prøven. Anklageren siger, at Sandheden strider forgjæves her mod Skjønhed og Ungdom, hvorefter nogle af Dommerne blive forbittede og drage deres Dolke. Andre vil forsvare Anklageren. Greven af Unna paabyder Sættethed; han adlydes. Greven af Würtemberg gjør det Forslag, at Kunzmann skal bevares i den mørke Afgrund i Hvelvingen, til han har betænkt sig om han vil sværge, eller opdage Mordfagen som holder ham derfra. Dommerne samtykke dette. Kunzmann føres bort. Der er ingen som vil sværge paa Ida's Uskyldighed. Greven befaler at Hulen skal tilsluttes. Man hører et underjordiskt Bulder, og tre Stød i Basunen. Portene lukkes; i det samme fremkomme af alle Bjergfløsterne, Rettens Betjente med Hakler. Døffet falder.

F e m t e A k t.

Kæiserens Audienciegemak; det er endnu mørkt. Han
 er alene og meget urolig, han aabner Døren og raar
 ber paa Kunzman; en af Hoffolkene beretter at
 man ej har seet ham siden en Time før Midnat.
 Kæiseren befaler at Prindsessen af Ratibor og Kunz-
 man skal hentes. Prindsessen kommer, hun vedbliv-
 ver at sværte Kæiserinden og Herman, hvis gode
 Raad have virket stærkt paa Kæiseren, og hvorover
 Prindsessen forstrækkes, da hun ikke er vandt til at
 finde Kæiseren anderledes end efter hendes Billie;
 hun opirrer ham meer og meer; rosende raaber
 han paa Kunzman, man beretter Kæiseren, at man
 ikke veed hvor Ridderen er; han byder, at den
 vagthavende Officeer skal komme, denne faaer Befal-
 ling, at Herman strax skal effives. Prindsessen for-
 langer, at det skal siges ham at Ida er i den hem-
 lige Rets Hænder. Da Prindsessen og Kæiseren nu
 atter ere alene, raader hun ham at han skal tilgive
 Sophie, men aldrig see hende mere. En Officeer
 beretter, at en stor Hob af Folket har samlet sig.
 Kæiseren spørger atter om Kunzman, hvis Opholds-

sted ingen veed. Sophie kommer og beder om Hjælp
 for Ida. Kejseren bebrejder hende, at hun som selv
 er skuldig, vil bede for en anden. Officeren kommer
 atter og beretter, at den bevæbnede Folkemængde
 nærmer sig, at en Vagt allerede har strakt Gevær.
 Kejseren forlanger, at man skal bringe ham hans
 Rustning, hvilket Keer. Prindsessen af Ratibor gaar
 frem og tilbage, og vrider sine Hænder af Fortviv-
 lelse. Sophie er meget bekymret. Den vagthavende
 Officer kommer og beretter, at da han vilde efter-
 komme Kejsers Befaling om Hermans Afslivelse,
 frelst Herman ham fra Soldaternes Raseri, og i
 Epidsen for dem gik Ridderen til det forsamlede
 Folk. Da Kejseren hører dette siger han, at han
 nu saa meget snarere venter Døden, eftersom Her-
 man er i Epidsen for Oprørerne; han byder at alle
 Slottets Porte skal aabnes, og ingen nægtes at ind-
 komme, enten de ere bevæbnede eller ubevæbnede.
 Kejseren drager sit Sværd, og støtter sig derpaa med
 Koldsindighed og Værdighed. Prindsessen af Ratibor
 tager Forgift. Paa Kejsers Spørgemaal, hvad
 hun gjør? siger hun, at hun iler sin Stjæbne imøde;
 Kejseren svarer, at hun gjør Det i at undfly For-

ræderens Bold, men han som bærer Krone og Vaaben vil døe med Dre. Greverne af Anna og Würtemberg, bringe Ida til Keiserindens Hof, efter Befaling af den hemlige Ret, der har fundet hende uskyldig. Ida kaster sig for Sophies Fødder, Keiserinden omfavner hende. I det at Keiseren spørger Greven af Anna, om han kemmer for at see at hans Slægtning berøver Keiseren Trone og Gemalinde, høres Vaabenbrag udenfor. Bagten kommer søgtende ind. Begge Greverne drage deres Sværd, og stille dem ved Siden af Keiseren, som forlanger at Striden skal opbhøre, da han aßer Oprørernes Anfører Herman von Anna til Tockamp. Striden vedbliver, Bagten overvældes, og Folket styrte ind; Herman bauer sig Plads igjennem dem, man seer nogle falde paa begge Sider, han kalder dem til Forsvar for Keiseren, og anfører dem, de møde en ny Trup Bevæbnede, som de drive tilbage og forfølge. Vaabenbraget forsvinder lidt efter lidt. Keiseren seer dette med Forbauselse, Greven af Anna underretter ham om Sophies og Hermans Uskyldighed; Kunzmann har, drevet af Samvittigheds-Nag, bekjænt at have svoret en falsk Ed, han har selv

afsløvet sig i Stettens Nærværelse. Prindsessen af Ratibor bekræfter Grevens Udsagn, og dæer. Rejsseren anmoder om, og erholder Sophie's Tilgivelse, for den Uret han har gjort hende, og hvori hans Plagemaal Prindsessen har været Skyld. Herman kommer og beretter, at Oprøret er sluttet, han og Ida omfavne hinanden. Münster, som er kommen tilligemed Herman, aabenbarer at Ida, er Greven af Würtembergs bortkomne Datter, hvilket bekræftes med Guldfjæden og Ringen, som hun leverede til Greven af Unna, hvilken gjør Herman til sin Arving, og ophøjer ham til regjerende Greve af Unna. Herman's og Ida's Forening bevilges, hun kaster sig i Rejserindens Arme, Herman for hendes Fødder. Sophie forener dem. Rejsseren omfavner sin Gemalinde og leder hende op paa Tronen, hvor de sætte dem. Han siger, at denne Time er den første, hvori han ret nyder sit Liv, der skal helliges Dyden og Folkets Lykke, at det Forbigangne maatte kunde glemmes.

Skuespillet sluttet med et Divertissement, Dands af Folket og følgende Chor:

Utaf wapnen førr omgifven
 Konung du vaar hyllning vann.
 Tag den nu af vaara hjertan
 Mera ljuf og ærof full.
 Segrande, du oss förlaater:
 Lidande, vi ælskat dig.
 Hur skal nu vaar kärlek brinna,
 Daa du oss til sällhet för!

Anmærkninger.

- 1] Eberhard af Württemberg kaldes saavel i Originalen, som i Oversættelsen af Skuespillet *Fyrste*, men Romanen kalder ham *Greve*, hvilken Titel derfor er brugt i dette Udtog.
- 2] Gøgend Heroldens Ankomst i første Act, se Side 12, høres en "fanfare" det er en Musik af blæsende Instrumenter.
- 3] I Forestillingen af Skuespillet, tager Prindsesse Rastibor ikke Forgift, saaledes som der Side 40 meddes, men hun gaaer bort, og hendes Død, og Beskræftelse paa at Ida og Herman ere uskyldige, bliver Keiseren meldt. Hvilken Forandring er af den danske Oversætter.

Bekjendtgjørelse.

At undertegnede Udgiver af de foregaaende Blade, har i Sinde at publicere en Oversættelse af den tyske Roman, *Herman von Anna*, der er udkommen i 10 8. Dele, vil han herved underrette Læserne om, da de som tilsende ham en skriftlig Seddel, hvori de tilkjendegive, at vilde kjøbe bemeldte Oversættelse, naar den udkommer, erholde samme, nogle og tyve p. C. ringere end de Kjøbere, der forlange Bogen efter at den i de offentlige Tidender er bekjendtgjort at være til Salg.

Litteratus N. C. Ost,

boende paa Hjørnet af Skindergården og
Klosterstrædet No. 39.

Bidrag til Kundskab,

om

den navnkundige hemlige Røttergangsmaade

i

det 14de og 15de Aarhundrede;

ved

Litteratus Niels Christian Øst.

Kjøbenhavn, 1800.

Trykt paa Udgiverens Forlag, hos W. H. Høeche.

Assignment 12

444

SECRET

1961-1962

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED

CONFIDENTIAL

[illegible]

I det Berlinske Maanedsskrift, bærer Justitsraad Möser ved at meddele Efterretninger om de Westphalske Frieretter [heimplige Domstole] at en mere skarpsindig Gransker, vilde undersøge og sætte i sit rette Lyg dette Phænomen i den tyske Rigsforfatning, da denne Sag, vistnok fortjente ligesaa meget Opmærksomhed, som Tempelherreordenen og Frimurerlauget. I en historisk Undersøgelse om Middelalderens Behingericht, udgiven 1793 af Karl Hüter, gives ligeledes grundige og mærkværdige documenterede Efterretninger om denne navnkundige Rettergangsmaade. Og i Fortællingen til Skuespil af F. L. Huber, udkommet 1795, afhandles samme Mæ

terie, da sidstnævnte Forfatter siger, at adskillige Læsere af Skuespillet kaldet "das heimliche Gericht" have ventet en historisk Indledning dertil, hvis Udeladelse i det første Oplag af Stykket har skadet dets Interesse.

Ud af bemeldte Skrifter har disse Blades Udgiver samlet de Efterretninger, han troede at være mest nyttige eller interessante for de Læsere, til hvis Underretning nærværende lille Skrift især er bestemt.

De Spøer som den hemlige Rets Fremfærd har efterladt, give somme det meget ulige Udseende af at have været snart banditmæssig, snart højtideligmystisk, snart almindeligretfærdig. Denne sidste Charakter have især de westphalske Friretters Forhandlinger. Men de til alle Tider og hos alle Nationer ejendommelige Kjendetegn paa hemlige Associationer, nemlig religiøs Højtidelighed, symboliske Skikke, mystiske Udtryk, tillægges alt for eensstemmigen Middelalderens "Behmgericht" [en almindelig Benævnelse paa alle de hemlige Retter]

at man derom kan høre mindste Tvivl. Bemeldte
 Ritetter udledede selv deres Oprindelse fra Carl den
 Store, rimeligviis for dermed at sætte dem i større
 Anseelse hos Pøbelen, og ved at udgive Carl den
 Store for deres Stifter, besmykke deres Grusom-
 heder. Nogle Forfattere formene, hvilket af andre
 bestrides, at denne Rittergangsmaade skylder sin Til-
 værelse til de karolingiske Kommissarier, hvilke efter
 Carl den Stores Anviisning, aarligen een eller flere
 Gange rejste omkring i visse Distrikter, hvor de
 i Kejsersens Navn, holdte Sessjoner, for hvilke
 kunde møde Enhver, der havde noget at klage
 paa deres Overighed, eller havde andre Forestillin-
 ger, som ingen uden Kejseren, turde afgjøre. Og
 da det synes, som den ordinaire Dommer, i den
 Tid ikkun var berettiget til at idømme Pengebøder,
 saa undersøgte og straffede bemeldte Kommissarier,
 fornemmelig saadanne Forbrydelser, hvis Afstraffelse
 Kejseren havde forbeholdt sig selv; eller naar For-
 bryderen ikke godvilligen opfyldte den ordinaire Dom-
 mers Kjendelse. Denne Indretnings Natur, gjorde
 en offentlig, og en hemlig Retsamling nødvendig;

thi da f. Ex. Rjatteri, Trolddom og Kirkeran hørte til de uforsenligste Forbrydelser, kunde derom ikke skee offentlige Undersøgelser i Folkets Nærværelse. Derfor holdte Kommissionen efter den offentlige Samling, en hemlig Raadestutning. At Dommen udførtes efter en kort Proces var nødvendigt, da Kommissarietne ikke kunde opholde dem længe paa ethvert Sted. Denne korte Proces bestod deri, at i ethvert Distrikt bleve to eller flere af de redeligste Mænd udnævnte til at være Eedsvorne, og alle de Forbrydelser som hørte under deres Afstraffelse, bleve domte efter deres Vidnebyrd. De Eedsvorne, vare Folket ubekjendte. Ikke kan det nægtes, at naar man sammenligner denne Beskrivelse over den karolingiske extraordinaire Kommission, med de saa kaldede Freigraffschaften, finder man den største Lighed. De sidste Forsamlinger kaldtes Freidinge. Stedet hvor de holdtes, der freie Stuhl. Kommissarietne, Freigrafen. De Eedsvorne, Freischöffen. Og deres Overste, Stuhlherr. For deres Domstoel hørte de samme Klager og Forbrydelser, de havde ogsaa deres hemlige Ret, efter at de havde holdt deres offentlige Samling. Folket

fik ikke at vide, hvem der vare Freischöpfer, og disse vare ved en skrækkelig Eed, forpligtede til uden Undtagelse at angive Fader og Moder, Broder og Søster, Væner og Slægtninge, naar disse havde begaaet noget, som hørte under Rettens Naakjendelse. Det paalaae ogsaa bemeldte Eedsvorne at udføre Domstolens Kjendelser, at bringe Rettens Indkaldelser til de Strasskyldige, og hvis Dommen befalede det, op hænge den Dømte, hvor de end fandt ham. De brøde dem aldeles intet om at overskride Territorialret; men handlede i alle Lande, hvor de opholdte dem, som den kejserlige Majestæts repræsenterende Kommissarier. Enhver Rigsfyrste søgte som oftest at blive Stolherre i sit Land, da de ugjerne vilde have nogen umiddelbar kejserlig Kommissarius dertil. Men efter endel Mars Forløb, kom denne Rettegangsmåde mere og mere i Forsald, indtil Slutningen af det 14de og Begyndelsen af det 15de Aarhundrede, da den viste sig i al sin Magt som satte hele Tyskland i Forvækkelse; og neppe er det for meget sagt, at der paa den Tid vare i Tyskland over Et hundrede Tusinde Freischöpfer, der ligesom Fimurerne vare forenede og ubekjendte med

hinanden. De aflivede Enhver, som den hemlige Rets havde fordømt, og deres Fremfærd dermed var aldeles banditmæssig. Naar en Stævning eller Dom var offentlig blev den stor bekjendt for den hele Orden, formedelsk deres uhyre Antal, og da var Enhver af dem ved den frygteligste Eed forpligtet til hverken at sgaane Slægt eller Venner. Naar en Eedsvoren gav det mindste Bink til en af sine Venner, der af Retten var fordømt, s. Ex. ved at sige: "Andensheds er ligesaa godt Brød at spise, som her," saa vare alle Eedsvorne ved deres Eed forpligtede til at hange denne Forræder syv Fod højere end andre Forbrydere. Naar Dommen var fældet maatte de uden videre Betænkning eller Underretning udføre den med den strengeste Lydighed, og blev den Domte endog anseet af dem for den beste og redeligste Mand, maatte de dog hange ham. Man kunde ikkun sjelden undgaae de hemlige Reters Fremfærd; thi naar Freischöpferne skulde stævne en Kyrste eller Ridder i hans Borg, eller en Borger i Staden, saa inge de dem om Natten, og hestede Stævningen paa Porten, hvor den Indstævnte boede. Indfandt han sig ikke efter tredie Stævning, saa blev han sjerde Gang

indvarslet, og mødte han da ikke blev han vers-
 fehmt, og erklæret fredløs, og den usynlige Hær
 af Freischöpfer forfulgte ham indtil Døden. Naar
 en Eedsvoren følte sig for svag til at gribe og hæn-
 ge en som var versfehmt, maatte han forfølge ham
 indtil han traf flere af hans Ordensbrødre, der kun-
 de hjælpe ham, hvilke vare forpligtede dertil uden
 Modstand. De hængte da den Ulykkelige paa et
 Træ, paa Landevejene, værgede han sig saa stærkt,
 at de maatte aflive ham, saa bandt de Legemet ved
 Træet, og sat deres Kniv derved, for at beteg-
 ne, at han ikke var myrdet men henrettet af Eed-
 svorne.

J øvrigt skjulede den dybeste Hemlighed, alle
 de Sammensvornes Handlinger, og indtil denne Tie-
 me, veed man ikke paa hvad Maade, ved hvad for
 et Tegn, de Wissende eller Freischöpferne kjendte
 hinanden; og end mindre kjender man deres hele
 øvrige Indretning, endog Kejseren turde de ikke
 aabenbare hvad der forhandlede, uagtet han var de-
 res øverste Stoelherre. Spurgte han f. Ex. er den
 eller den fordømt af den hemlige Ret,

kunde de svare Ja eller Nej; men spurgte han, hvor der var fordømt, turde de ikke navngive nogen.

Kejseren eller hans Besuldmægtigede, kunde ingensteds gjøre nogen til Freischöpfung, uden ved en af Westphalens Friretter, og det skete ved Hjælp af tre eller fire andre Eedsvorne som Vidner. Kong Bengel havde uden for Westphalen gjort Udskillige til Freischöpfer, og da Keiser Ruprecht spurgte hvorledes de ægte Freischöpfer forholdt sig mod samme, fik han til Svar: at de uden Staausel hængte dem paa Djeblikket.

Ingen uden Kejseren kunde give en af den hemlige Rets Offere sikker Lejde, dog svarede Schöpferne, at det sømmede sig bedre for Kejseren ikke at give det, da det var mod hans egen Interesse.

De betydeligste af de Forbrydelser, for hvilke En kunde anklages for den hemlige Ret, vare Uffald fra den kristelige Religion, Troldom, Kirkeran, Stet Udsærd mod Barselqvinder, Tyveri, Mord, Røveri, Mordbrand, &c. I øvrigt var Freigrafernes Fremfærd i Begyndelsen ganske formaliter, enhver Ankla-

get blev stævnet tre Gange, og inden Kjendelsen blev
 affagt mod ham, indkaldt fjerde Gang for at fore-
 byge Exekution. Dommen blev, saa længe det gik
 ordentlig til, sædret af redelige og udvalgte Mænd,
 og ingen dømt uhørt. Men tydelig er det at
 Enhver som kom i Trætte med nogen, som havde
 nærige Arvinger, som kunde staae en anden i Vejen
 for hans Lykke o. s. v., maatte frygte for at falde
 Frejschöpsferne i Hænde. Ikkun i Begyndelsen bestod
 Retten af redelige, retfærdige Mænd, men siden ud-
 artebe den, og misbrugtes af Overmagt, Hævnjær-
 righed, Egennytte, Ondskab og Undertrykkelse. Bel-
 grundet var derfor hele Tysslands Klage over denne
 udartede Retfærdighed, hvis Udøvere selv erkjendte
 Statens Overherre, for deres Dødsste, og dog ikke
 vilde gjøre ham Regnskab, for Udøvelsen af den Magt,
 de tilstode at have erholdte af ham. Dommere der
 lumskede omkring i Mørke, og aldrig kundgjorde des-
 res Kjendelser. Dommere der lode deres Villie ud-
 føre ved Snigmordere. Dommere hos hvilke en af
 deres Handlangeres Udsagn, var tilstrækkeligt til uhørt
 at fordømme en Anklaget. Hvad vilde man nutil-
 dags vel sige om det Justitsvæsen? der udsendte Bødd

ler med Befaling, at ophænge eller dræbe, en vis Person hvor de traf ham, og over hvilken man medgav dem en Beskrivelse, som ingen Dødelig kunde indestaae for, ikke tillige kunde passe paa andre, end det udkaarne Offer.

Da Udtoget, af Skuespillet Herman von Anna, er voxet til en Størrelse over Udgiverens Formodning derom, inden det blev trykt, saa har dette nødsaget ham til, at forkorte Efterretningerne om den hemlige Ret; at hele Skrivtet ikke skulde end mere forstørres over dets Bestemmelse.

Skulde uforudseete Hindringer ikke indtræffe, har Undertegnede derfor i Sinde ved Publicationen af Romanen Herman von Anna, at udgive en udførlig Afhandling om bemeldte hemlige Friretters Oprindelse, Indretning, Fremskridt og Undergang.

M. E. Øst.

